

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. R. Kok, Soest; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

„En de Heere deed dagelijks tot de Gemeente, die zalig werden.”

Handelingen 2:47b.

De Gemeente uitgebreid

De Heere Jezus heeft vanaf het kruis geroepen: „Het is volbracht”. Het door de Vader Hem opgedragen werk was af, volkomen. Maar meen niet, dat het nu is de passieve Christus, een Christus Die uitrust na de arbeid. O neen, Hij is de actieve Christus. Van bovenuit is Hij hier beneden bezig. Dat blijkt op de Pinksterdag en daarna. Er is een derde zaak die de gemeente van de Pinksteren kenmerkt. Het eerste was: zij prezen God; het tweede: zij hadden genade bij het ganse volk; het derde betreft de uitbreiding van de gemeente. Elke dag kwamen om het zo te zeggen weer nieuwe mensen in de kerk. U weet, op de Pinksterdag zelf waren het er drieduizend. Daar bleef het niet bij. De toename was zeer groot. Van het Jeruzalemse volk, maar zelfs ook een grote schare van de priesters. Allen, die eerst hadden geroepen: laat Bar-abbas los, laat Jezus gekruisigd worden. Hier ziet u: hoe groot de macht is van Hem, Die is opgevaren. Er staat die naam: Heere. Dat is de Kurios, aan Wie alle macht is gegeven. Hij is bezig vanuit de hemel. Hij brengt toe. Toen; al de eeuwen door; en ook vandaag. De Zone Gods vergadert uit het ganse menselijk geslacht Zich een gemeente.

Neen, het is geen zaak van mensen. Niet wij brengen toe; niet wij brengen ons toe; niet wij maken de gemeente. Dat doet Hij. Die is opgevaren. Wij dwalen allen als schapen; wij keren ons een iegelijk naar eigen weg. Hij brengt in de schaapskooi, binnen de omheining. Door niets tegen te houden. Hoe het wild gedierte ook schapen in zijn macht heeft. Hoe eigenwijs en afkerig schapen ook zijn.....

U moet er echter wel op letten, dat het kerkvergaderend werk van de Heere niet op onmiddellijke wijze geschiedt. Dat blijkt heel duidelijk. Er staat: de zaliggewordenen deed de Heere toe. Dus geen onbekeerde maar bekeerde mensen. Ze waren al bekeerd; en bekering gebeurt door Woord en Geest. Dus op middellijke wijze. Er was een gemeente die naar buiten getuigde. Door middel van dat getuigenis werden mensen buiten de kerk bekeerd.

Wie gered, gezaligd, behouden is geworden, heeft de opdracht: „Gij zult Mijn getuige zijn”. Kan het ook anders? Dacht u dat er dan gezwezen wordt? Als de Heere een moeder gezaligd heeft, dacht u dat die moeder erover niet met haar kinderen spreekt? Eerder zullen de stenen spreken dan dat deze zullen zwijgen! Die moeder heeft deze begeerte: al haar kinderen zalig!

Jaloersheid komt op als we horen van dat derde kenmerkende van de Pinkstergemeente. Elke dag werden er maar niet lidmaten, maar levende lidmaten ingeschreven in het kerkelijk ledenboek. Bezien wij de situatie van heden dan komt vanzelf de vraag op: wat is de oorzaak dat het vandaag zo anders is? Zou dat soms aan de Heere liggen? Zouden de tegenkrachten nu meer zijn dan vroeger? De mensen misschien meer goddeloos en vijandig, meer wereldsgezind en materialistisch? Zou de Koning nu in Zijn macht tekort schieten? Foei toch om zo te

denken! Hij is nog precies Dezelfde, gisteren, vandaag en in eeuwigheid! Misschien dat nu het getal van uitverkorenen bijna vol is? Hier en daar misschien nog eentje? Och, wat kunnen wij toch oplossingen bij de hand hebben! We moeten maar de hand in eigen boezem steken. Weten wij wat zaligworden inhoudt?

We zijn door de opgevaren Christus toegedaan tot de kerk. Op kerkelijk terrein geboren dat is niet zo maar, dat is Goddelijke leiding. Wie dat niet meer verstaat, is verheen. Echter, er is wel onderscheid. Het onderscheid van dood en leven. Dat ik daarvan een levend lidmaat ben, en eeuwig zal blijven, daar gaat het om. Ik moet gezaligd worden.

De Evangelieprediking komt met de belofte daarvan, en als kerkmens draag ik teken en zegel van die belofte. Dat is rijk, zeer rijk. Dat betuigt dat de Heere gewillig is. Echter, leren we nu verstaan, dat we gezaligd moeten worden?

De echte prediking is niet hard; die is barmhartig. Die wil ontdekken; die spreekt van onze verlorenheid. Buiten het paradijs, zonder God, in een ruisende kuil. Elk moment kan het deksel op de put vallen, dan God ontmoeten, een heilig en rechtvaardig God, dan voor eeuwig rampzalig. Eeuwig te laat. Wat zijn we blind voor onze nood; wat kunnen we doorgaan; wat kunnen we ons op de been houden met wat godsdienst, met wat vroom geredeneer. De barmhartige God laat het ons aanzeggen wat onze grote nood en dood is. Hij laat verkondigen de Christus, Die in de kuil ten onder is gegaan; over Wie al Gods golven en baren zijn heengegaan om Zaligmaker te kunnen zijn van arme zondaars, van verlorenen. O die ontfermende liefde: Die Zijn Zoon niet gespaard heeft, opdat u gezaligd kunt worden.

Zalig worden, welk een troost voor mensen wier ogen zijn opengegaan. Die leren zien hun verlorenheid; die leren zien dat zij zich niet meer kunnen zaligmaken. Het is zalig worden. De Heere doet het; Hij doet het alleen. Vanwege eeuwige liefde. Zalig worden uit genade alleen!

Nu is dat toegedaan worden tot de Gemeente; let wel, Gemeente met een hoofdletter, de Bruid van de Heere Jezus Christus. Zulken kunnen niet zwijgen. Dat worden ook bewogen mensen, en vanuit die bewogenheid gaan ze spreken, gaan ze getuigen.

Dat getuigenis gebruikte de Heere toen, en dat gebruikt Hij ook vandaag nog, om te doen. Nu is er nog een zaak die gezegd moet worden. Gemeente en gemeente zijn wel te onderscheiden, zoals Kerk en kerk. Echter, ze zijn nimmer te scheiden. In het grieks staat hier het woord Gemeente niet. Wilt u het laten staan, dan moet u wel bedenken dat tot die gemeente ook Ananias en Saffira behoorden.

Wat ik bedoel? Nu, er zijn mensen die we „bovenkerkelijk” noemen. Ze zeggen: de kerk met een kleine k is niets meer; 't komt er maar op aan of je lid bent van de Kerk met een grote K. Dezulken zijn in strijd met dit Schriftwoord, en leven derhalve niet in overeenstemming met de Schrift.

Tenslotte, weet u nog niet wat zalig worden is? Zoek toch die ene Zaligmaker, Die uit genade zaligmaakt! Hij voert uit de ruisende kuil, uit modderig slijk, met Zijn liefde-armen; Hij zet op de rots, en daar zingt u de

Van de administratie

Het is bij de administratie een vrij rustige tijd. Adreswijzigingen e.d. gaan echter gewoon door, terwijl we toch ook nog 5 nieuwe abonnees konden noteren en f 119,- aan giften ontvingen. Hartelijk dank hiervoor. Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Tel. 01720 - 74202, giro 704350.

Van de redactie

1. **Volgend nummer.** In verband met de vacantiетijd zal het volgende nummer van ons blad D.V. verschijnen op donderdag 12 augustus a.s.

2. **School voor Dundas en Hamilton.** Van de diaconie van de Chr. Geref. kerk te Enschede-West kwam per bank binnen een bedrag van f 1800,-, zijnde de avondmaals-collecte op 13 juni j.l. Eveneens per bank een gift van f 50,- van B.M. Verder per giro de volgende giften: van JvZR f 50,-, van MMR f 25,-, van vdBS f 100,-. Persoonlijk ontving ik een gift van f 25,- voor dit doel en ook nog f 25,- voor Bewaar het Pand. Voor alles heel hartelijk dank. Inmiddels heb ik een bedrag van f 10.000,- naar de penningmeester van de schoolvereniging kunnen overmaken.

B.

lofzang Gode, om te zijn tot een levend getuige, om een middel te zijn in 's Heeren hand, waardoor Hij de gemeente uitbreidt.

Van Zonneveld.

Ontmoetingsdag te Kampen

We herinneren aan de ontmoetingsdag van vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 28 augustus a.s. in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Kampen.

Het programma luidt als volgt:

Morgensamenkomst: aanvang 10.30 uur: opening: Ds. G. Blom van Meerkkerk spreker: Ds. H. van Leeuwen van Driebergen slotwoord: Ds. G. Hamstra van Elburg
PAUZE

Middagsamenkomst: aanvang 14.00 uur: opening: Ds. A. van de Weerd van Urk spreker: Ds. M. Vlietstra van Bunschoten sluiting: Ds. M.C. Tanis van Sliedrecht-centrum.

Van verschillende kanten is al gebleken dat er belangstelling voor deze ontmoetingsdag is en dat men elkaar opwekt om D.V. op bovengenoemde dag naar Kampen te gaan. We hopen, dat er weer velen uit het noorden van het land zullen komen. Kampen ligt gunstig, ook voor het midden en zuiden van het land, vooral omdat velen per auto of gezamenlijk per autobus komen. De vergadergelegenheid is voor ons doel uitnemend geschikt. Er zal weer een boekentafel zijn. Maar laten we niet vergeten, dat het aankomt op de zegen des Heeren.

B.

De tabernakei

Vierde les.

Haar bouw.

Zo zijn wij gekomen tot het bezien van de bouw van de tabernakel en hoe dat in zijn werk is gegaan.

Wij moeten hierbij weer erop wijzen, dat heel deze bouw zeer nauwkeurig is geschied, ja, tot in de kleinste zaken toe, overeenkomstig de voorschriften, welke de Heere gaf. Zo wil God gediend worden overeenkomstig **Zijn** heilige wil en niet naar wat de **mens zelf wil!** God Zelf maakt uit, hoe Hij gekend, gevreesd en gediend wil worden. En dat blijft ten alle tijde van kracht. Dus ook nu, in deze tijd, waarin de mens zelf de dienst wil uitmaken tot het dienen van God! Ach, wat een openbaring van eigenwillige godsdienst, zowel van onrechtzinnige als van **rechtzinnige** kant! Geve de Heere ware bekering en te doen vragen: „Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?” En: „Leer mij naar Uw wil te hand'len; 'k Zal dan in Uw waarheid wand'len.” Maar keren we tot ons onderwerp terug.

Het is opmerkelijk, dat de bouw van de tabernakel plaats had, toen het volk gelegerd was bij de **Sinai** en wel bij de WETGEVING, **welke geschiedde onder de openbaring van de majesteit Gods met de machtige tekenen van vuur en donder.** Daarom was ook 't wonder zo groot, dat de heilige God wilde wonen bij zulk een onheilig en zondig volk! En, zoals wij al opgemerkt hebben, heeft God Zijn **wet** en wetten evenwel niet gegeven als een ondraagbaar **juk**, maar als een **tuchtmeester** tot Christus, naar Wie heel de tabernakelbouw en haar eredienst heenwees.

Wanneer Mozes van de Heere de opdracht kreeg tot de bouw van de tabernakel, was dit anderhalf jaar na de Uittocht uit Egypte. Volgens Exodus 19:1 zijn de Israëlieten in de derde maand na de uittocht gekomen in de woestijn Sinai. Dus nog geen 9 maanden geleden. Van deze 9 maanden gaan dan nog af de 40 dagen, toen Mozes op de berg Sinai heeft vertoefd.

Volgens deze berekening moet dan de bouw van de tabernakel een half jaar geduurd hebben. En wanneer de oprichting van de tabernakel plaats had, waren reeds al de voorwerpen en kunststukken klaar gemaakt. In hoofdstuk 39:33 e.v.v. lezen we, dat men de tabernakel en al haar gereedschap tot Mozes bracht. En toen zag Mozes, (dat zij zeer zeker de Levieten waren, die door Mozes werden geïnstrueerd tot het maken ervan) alles gemaakt hadden, gelijk als de Heere geboden had. (Exod. 39:43).

Ja, zo is de tabernakel in alles vervaardigd naar..... het **bestek** Gods, zoals óók psalm 89:1 spreekt van: „Het gebouw van Gods gunstbewijzen, dat naar Zijn gemaakt bestek in eeuwigheid zal rijzen.”

't Is ook opmerkelijk, dat de arbeid aan de tabernakel **niet** op de Sabbath verricht werd, naar Goddelijk bevel verricht werd, maar op Goddelijk bevel in Exod. 31:13. Er mocht immers aan zulk een heilig gebouw geen enkele vloek-smet kleven! En heeft God Zelf niet gerust na Zijn scheppingswerk op de zevende dag?

Wat is dan de roeping voor de Nieuw-Testamentische kerk gewichtvol, de Sabbath als de eerste dag der week te heiligen en af te zonderen voor Zijn dienst. De „**eerste dag** der week? Ja, want Christus heeft de „schaduwachtige sabbath” vervuld, waardoor de orde thans geldt: vanuit de „rust” volgt de arbeid.

Waar wij nu nog even op willen wijzen is de vraag: waar haalde men al die bouwstoffen voor de tabernakel-bouw vandaan? Zoals het goud, het zilver, het purper en scharlaken, het fijne linnen, het hout, de specerijen en al de stenen voor de borstlap van de hogepriester? Hebt u daar wel eens bij stil gestaan?

We willen daarom op enkele zaken de aandacht vestigen.

Allereerst bij de Uittocht van Israël uit Egypte.

We lezen daarvan in Exodus 3:22:

„Maar elke vrouw zal van haar naburin en van de waardin haars huizes eisen zilveren vaten en gouden vaten en klederen: die zult gijlieden op uw zonen en op uw dochteren leggen, en zult Egypte beroven.”

Men heeft ook gewezen op de **wapens**, welke gevonden waren, afkomstig van lijken der verdronken Egyptenaren. Hun wapens waren wel eens afgezet met edelstenen. Aldus Flavius Josephus in zijn „Joodse oudheden” Dan hebben we zeker ook te denken aan de nalatenschap van **Jozef** als „heer over gans Egypteland.”

Zonder Israël te beschuldigen van afgodische elementen ten deze, is het zeker niet onmogelijk aan te nemen, dat nakomelingen van Jozef van diens schatten hebben bezeten. Een gedachte van wijlen Ds. L. Schouten Hzn. in zijn boek „De Tabernakel”.

Dan nog iets over het **hout**, dat tot de bouw nodig was. Hoe kwam Israël hieraan?

De kerkvader Hieronymus uit de vierde eeuw, heeft geruime tijd in Kanaän gewoond, dat in zijn tijd nog hout gevonden werd in de landstreek van Sinai. En dat is niet onmogelijk. Want de woestijn is niet te stellen als een alleen dorre en onvruchtbare vlakke, maar daarin komen ook voor **oasen** met struiken, bomen en waterfontein. Denk aan de legerplaats van Israël bij **Elim!**

We denken ook aan al datgene, wat men tot de bouw van de tabernakel als een „hefoffer” bracht, zoals ook goud en zilver, purper en scharlaken, specerijen enz. enz. Ja, zóveel zelfs iedere morgen, dat we lezen over Aholiab en Bezaleel, met alle man die wijs van hart was, in wiens hart God wijsheid gegeven had, al wiens hart hem bewogen had, dat hij toetrad tot het werk om dat te maken en wel in vers 5 van Exodus 36: „En zij spraken tot Mozes, zeggende: Het volk brengt te veel, meer dan genoeg is ten dienste des werks.”

O, met welk een **grote liefde** was Israël vervuld tot de totstandkoming van de tabernakel!

Vloeide die liefde voort uit het hart van **elke** Israëliet?

Och, er zullen ook Israëliërs zijn geweest, die deze liefde hebben opgebracht als **algemene** gaven des Geestes. En dat is wel een groot voorrecht op zichzelf.

Daarom de vraag: wat hebt u voor de dienst des Heeren over? Helaas! Wat is er een liefdeloosheid in de kerken. Nu diene men zichzelf ernstig af te vragen: **hõe** geef ik 't? „God heeft de blijmoedige gever lief”, zo lezen we.

Een „blijmoedige gever” is iemand, die ook met 't **hart** mag geven. Zulk een horen we zingen:

„*k Zal liefd' en lof voor U ten offer mengen.*

In 't heilgdom, waar 't volk vergaderd is.” (Ps. 116:10b)

Wel, dat zijn „hefoffers”, welke uit de diepte van een verbroken hart oprijzen, als vrucht van Hem, de Heere Jezus Christus. Die Zijn **ziel liet opheffen** BOVEN het kruis van Golgotha, beladen met de schuld en straf van Zijn volk! Daarvan mag dat volk wel eens getuigen:

„Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons èerst heeft liefgehad!”

Ja, dat wordt een kostelijk **geven**, wanneer zulks mag voort vloeien uit 't verbroken hart! O, kent u het, lezer(es)?

De Heere storte Zijn liefde uit in onze harten, door de Heilige Geest!

We willen D.V. volgende keer dan komen tot de BOUW van de tabernakel zelf, het eigenlijke „huis”, bestaande uit het „Heilige” en het „Heilige der Heiligen” met het „voorhof” vòòr het „Heilige”.

Dr. v.L.

Leven naar Gods wil

In de stroomversnelling van deze tijd (2)

We willen samen een gesprek hebben over „leven naar Gods wil”. Zo wil ik het graag. Er zullen in deze artikelen wel eens wat moeilijke gedeelten zijn voor de lezers. Toch wil ik proberen het zo eenvoudig mogelijk te doen en telkens de lezer voor me te zien met de vragen en problemen. Maar dan kunnen we dat „gesprek” niet hebben als niet enigermate de situatie verkend wordt waarin we in deze tijd in dit opzicht leven. We zouden het ook zó kunnen zeggen: zonder dat we zien hoe het vandaag gesteld is met het leven naar Gods wil in deze wereld en vooral dichterbij in eigen land en omgeving.

Velen worden al kriebelig als ze horen spreken over deze tijd. Tenminste als we het dan hebben over het verval. „Eigentijds” zijn is een eis die je overal horen kunt. We moeten „eigentijds” zijn in de benadering van de vragen en problemen. „Eigentijds” moet de taal en stijl zijn van de prediking enz. Graag merk ik daarbij op dat je er nog niet zo gauw mee klaar ben, wat men daar nu eigenlijk mee bedoelt. Helaas wordt er ook wel eens de

stijlloosheid mee bedoeld. Het gaat me er hier maar om dat men toch graag in een eigentijds „pakje” loopt in de meest volle zin van het woord. Vreemd is het echter dat als men de tekening hoort van het verval in deze dagen de liefde voor het eigentijdse als bij toverslag verdwenen schijnt te zijn. Zodra er één woord valt over het verval in de leer of leven in deze tijd dan heeft men ineens een afkeer van de man of vrouw die dat zegt.

Er zijn beroepsklagers door alle tijden heen geweest. Ze hebben de klacht, dat het zo'n treurige tijd is, vóóraan in hun mond. Wie kent ze niet? Je zou daar op kunnen antwoorden, dat ze zichzelf niet kennen. Zó zijn ze het klagen gewoon dat ze al niet meer horen, als een ander het zegt. Zij vergeten dat het uiteindelijk over de méns van deze tijd gaat. En nog meer dat ze die mens in eigen hart omdragen. Het heeft geen waarde als we zo zijn: de klacht op de lippen zonder dat de zaak van het „waarom” in het hart is. Dan is het een lust om te zeggen hoe erg het is en het is nog nooit een last geworden.

Het valt op dat men zulke broepsklagers vandaag bij voorkeur naar voren brengt. Ik las dezer dagen nog eens hoe dat gebeurt in één van de boeken, die de laatste jaren verschenen zijn over de tien geboden des Heeren. Het is het eerste deel van een serie, waaruit veel te leren valt, maar dat wel ligt in de lijn van: het valt nogal mee vandaag. Ik bedoel „Tien tegen Eén” van dr. F.H. von Meyenfeldt. Daar wordt dan de Protestantse klager voorgesteld..... „Het wordt alles zo licht en luchtig, zegt zo'n Protestant. In de kerk tenminste. Want daarbuiten is het met de mensen toch wel heel droevig gesteld. Neem nou die terroristen en die gijzelhouders; in Amsterdam kun je eigenlijk niet van de tram gebruik maken zonder lastig gevallen te worden door zakkenrollers of andere misdadige figuren. En dan al die druggebruikers en bankrovers. Men hoort deze modale klager zijn klaagstoel beklimmen: hij begint er helemaal in te komen..... „En wat we daar lezen is bij velen in”.

Eerlijk gezegd maakt dat niet zo'n indruk op me. Ik bedoel het geklaag over de beroepsklagers. Noch degenen die op zo'n manier klagen over deze tijd, noch degenen, die zo roemen in deze tijd maken het uit. God zegt het in Zijn Woord dat we de „tijden” moeten onderkennen. Alleen het ware geloof „proeft” er iets van. En dát geloof zal het toch moeilijk anders kunnen zeggen dat we ons bevinden in een stroomversnelling van verval ook in het houden van Zijn geboden. Het is een tijd van grote zedelijke verwording.

We beginnen voor nu eens met een, ik geef toe, oppervlakkige situatie-tekening. Om even te laten zien dat er toch wel wat aan de hand is met de zeden in Nederland. Ik noem zo maar een enkel feit, dat wel zonneklaar aantoonst dat het er wat dat betreft niet zo best voorstaat.

Dezer dagen protesteerden in Amsterdam een aantal jongere mensen tegen de bouw van het nieuwe stadhuis. De voorbereidingen voor die bouw waren al begonnen. Om hun demonstratie kracht bij te zetten gingen ze het terrein op en staken een aantal hei- en graafmachines in brand. Schade: één miljoen gulden. Het verbazende was dat de politie ze rustig liet begaan. Om erger te voorkomen. Zo wordt het gezag te grabbel gegooit!

Een ander feit: in Nederland worden honderden niet-geborenen per dag door het toepassen van abortus-provocatus gedood. Het kan nagenoeg zonder meer gezegd worden, dat een vrouw, die het nieuwe leven niet verlangt haar zin kan krijgen in één van de ziekenhuizen, alle beperkingen ten spijt. We kijken nog verder: laatst las ik in een blad dat er in 1976 per 10.000 getrouwd 62 scheidingen plaatsvonden. In 1900 waren het, volgens dezelfde bron, per 10.000 inwoners ongeveer 7. Hoe zal het nu in 1982 zijn? Het is alleen maar te vrezen dat het na 6 jaar alleen nog maar veel erger geworden is. Het gaat **gemakkelijker** als velen het doen.

Om bij hetzelfde onderwerp te blijven: in vele burgerlijke gemeenten in ons vaderland wordt er rekening mee gehouden bij het verdelen van de woonruimte met hen, die het eerst eens samen proberen of zelfs helemaal niet de bedoeling hebben om te trouwen. Het is maar al te gewoon geworden om te spreken over andere „vormen van samenleving” dan het huwelijk.

En dan: hoeveel miljoenen worden niet

onthouden aan belastingen, terwijl men met een effen gezicht de handtekening onder het belastingformulier zet?

Het was zomaar een enkele „greep”. Ter illustratie dat we het niet gering moeten achten. Bijvoorbeeld zeg ik er bij dat ik niet geloof dat dit het ergste is. Daar komen we wel nader op. Wie meent dat het vandaag meevalt mag het van mij vergelijken met de tijd van kort vóór de oorlog. Toen was er ook wat, maar jongelui die zoiets zouden willen ondernemen als in Amsterdam konden er van verzekerd zijn dat ze voor een tijd in de gevangenis kwamen. Scheiden werd zelfs in buitenkerkelijke kringen een schande geacht en ongeoorloofd samenleven was hoge uitzondering. Wie het nog-niet-geboren leven niet wenste moest een verre reis maken of kwam in de handen van een illegale operateur terecht. We kunnen wel doorgaan. Deze feiten spreken voor zichzelf. Ze zijn een teken van de geest van deze tijd. Dat is de geest die zich steeds meer afkeert van Gods Woord en Wet.

Misschien zegt deze of gene: is het nodig zulke dingen te noemen? Ik dacht dat we aan die werkelijkheid niet voorbij kunnen en mogen gaan. In z'n wereld leven we en worden vooral onze jongere mensen geroepen te leven naar Gods wil. We gaan volgende keer de situatie nog nader bezien.

D. Slagboom

Een waarschuwende stem

2.

Prof. Van der Schuit schreef nog twee artikelen in De Wekker en wel in de nummers van 17 februari en 3 maart 1933. Daarin gaat het over het standpunt van de kerk der reformatie. Ds. Slagboom heeft daaraan in ons blad ruim aandacht geschonken. Toch kan het geen kwaad naar Prof. Van der Schuit te luisteren. Hij schrijft als volgt:

Het is een eigenaardige redenering, die men tegenwoordig in de pers der Gereformeerde Kerken beluistert. Om de invoering van gezangen te rechtvaardigen beroept men er zich op, dat er toch reeds gezangen achter de psalmen gevonden worden. En men zegt tot ons en tot anderen: gij, kerken van Gereformeerd belijden, gij zingt zelfs reeds gezangen. Wij, Gereformeerde kerken, gaan een stapje verder, en voegen er nog een paar aan toe.

Bij het horen van zulk een redenering weet men niet, waarover men zich het meest verwonderen moet, of over de onnozelheid van de kerken der Reformatie, of over de slimmigheid van de Gereformeerde kerken van 1892.

Immers de kerken der Reformatie hebben eeuwen aaneen de bedoelde zangen achter de psalmbundel gehad, maar hebben hieraan nooit het motief ontleend tot invoering van meerdere gezangen. Deze vindingrijkheid komt aan de Gereformeerde Kerken van 1892 toe.

De Kerken der Reformatie hebben ons geleerd, dat wij de wacht hebben te betrekken bij de poort, zodra het vrije lied om toegang vraagt in de **samenkomsten der Gemeenten**.

De reformatie kende het vrije lied en wist, gelijk als wij nog heden, te waarderen de liederen van een Ambrosius, Paulinus, Hilarius en m.a. En toch hebben zij in art. 69 D.K.O. bepaald: „Alle andere gezangen zal me uit de **kerken** weren en waar er enige alrede zijn, zal men ze met de gevoeligste middelen afschaffen.”

Het was vooral in het Oostelijk deel van ons land, met name in de provincies Groningen en Overijssel, dat men in de kerken overhelde naar het vrije lied. Zo zong men nog in 1678 te Groningen bij het naderen tot de dis des Heeren: „O Lam Gods, geduldig” (zie Koelman, „pointen van nodige reformatie”). En de nationale Synode van Middelburg 1581 had reeds de vraag te beantwoorden of het niet goed zij dat enige uitgelezen Lofzangen uit de Oosters (Duits) achter onze Psalmboeken gedrukt werden? (No. 48 partic. vragen 1581). Deze zelfde Synode had bepaald art. 51: de Psalmen Davids **alleen** zullen in de kerken gezongen worden, latende de gezangen, die men niet vindt in de Schriftuur.

Toch heeft deze Synode een concessie gedaan om de zwakheid van „de landlieden in 't sticht Overijssel” tegemoet te komen en liet

het vrije lied toe, en verzocht de Classis Deventer tien of twaalf of meer van de lichtste psalmen uit te trekken, en die bijzonder te laten drukken. Echter blijkt deze concessie de kerk duur te staan gekomen te zijn. De Synode van 1581 had bedoeld om langzamerhand door de psalmen het vrije lied te verdrijven, en het tegenovergestelde was het resultaat. Niet alleen in Overijssel, maar in heel het Noorden werd al meer het vrije lied toegang gegeven in de kerk.

Hierbij kwam nog, dat een provinciale Synode van Utrecht tot invoering van gezangen bij kerkelijke feesten had besloten 1612, en in 1615 werd een bundel van 58 liederen vervaardigd.

Geen wonder, dat verschillende provincies op de Synode van Dordt 1618-1619 aandrongen, dat de Synode zou beslissen welke psalmen en welke gezangen in de samenkomsten der Gemeenten zouden gezongen worden. Hierop heeft de Synode een grens getrokken en beslist uitgesproken, dat men behalve de met namen genoemde, **alle andere** gezangen zou hebben te weren.

Nu is het toch een geweld aan doen aan de historie, wanneer men aan het bezitten van enkele door de Dordtse Synode genoemde gezangen de vrijheid ontleent om te pleiten voor gezangen in de kerk en ons in de schoenen wil schuiven, dat ook wij gezangen zingen.

De Synode van Dordt 1618-1619 en de kerken der Reformatie streden tegen de gezangen in de kerken, de Gereformeerde Kerken van 1892 willen het pleit voeren voor de gezangen.

De Synode van Dordt en de kerken der Reformatie wensten de stroom te keren en de Gereformeerde kerken van 1892 wensden de sluizen te openen. De Synode van Dordt 1618-1619 en de kerken der Reformatie kenden en bezaten het vrije lied in de kerken, maar hebben nooit getracht een bundeltje saam te stellen om de gezangenbundel een grotere plaats te geven, doch gaven zich moeite om die te weren en de Gereformeerde kerken van 1892 doen alle mogelijke moeite om een bundeltje te krijgen om later te zien, of het „bundeltje” ook een „bundel” kan worden.

Schreef men niet in de pers der Gereformeerde kerken: „eerst dit en dan kunnen we later, als we eenmaal over de brug zijn, verder zien.”

Maar onomstotelijk staat vast, dat de kerken der Reformatie in ons land nooit zo hebben gesproken en daarom is de conclusie, die men aan de kerken der Reformatie ontleent, **vals**, en mitsdien is de bewering, dat wij ook gezangen zingen een **testimonium paupertatis**, een kind der verlegenheid.

Overigens blijf ik met Prof. Geesink zeggen: het goed recht van het geestelijk lied buiten de cultus publicus blijft hier onverkort.

Toch blijft na dit historisch overzicht de vraag nog altijd open, wat toch wel het **beginsel** is geweest, dat de kerken der Reformatie heeft geleid in hun strijd tegen de gezangen?

Daarover schrijft Prof. Van der Schuit in het artikel van 3 maart 1933 als volgt:

Het beginsel, dat de kerken der Reformatie in ons land heeft geleid in haar strijd tegen de gezangen, was het sola scriptura, het Woord Gods alleen.

Hierom kunnen wij zeggen, dat de geschiedenis der psalmen en die der Hervorming één is. Het kenmerk van het Calvinisme in zijn strijd tegen Rome, en ook tegen Luther, is altijd geweest, de positieve inslag van het Woord van God. De Lutherse reformatie huldigde meer het negatieve standpunt om al wat niet in het Woord van God verboden was toelaatbaar te achten. Hierom heeft Luther ook nooit zo radicaal met de Roomse cultus gebroken als de Kerken van Gereformeerd belijden. Deze waren veel meer positief en luisterden liever naar wat Gods Woord geboden heeft. Zij wilden deze alles beheersende invloed van Gods Woord ook zien gehandhaafd in het lied, dat in het midden der gemeente werd aangeheven.

Aanstonds dan ook, toen de Reformatie baan brak, en het Gereformeerd belijden de toon kon aangeven, heeft de Nationale Synode van Dordrecht 1578 dit Schriftuurlijk beginsel in de cultus gehandhaafd door te bepalen: art. 24 dat **alleen** de psalmen Davids in de Gereformeerde samenkomsten der Nederduitse Kerken zullen gezongen worden, achterlatende de gezangen, dewelke niet in de H. Schrift worden gevonden.

Wanneer het lied in de samenkomsten der Gemeenten des Heeren niet is een verpozing, maar een wezenlijk deel is van de cultus, wanneer het ook gerekend kan worden tot de dienst des Woords, en het moet zijn „de hoorbare samenspreking der gemeente met de Heere” dan verklaart het zich te beter, hoe het gereformeerd belijden er naar gestreefd heeft, dat het Woord van God ook in het lied tot uiting komt.

En nu gingen onze Gereformeerde vaders van het teder beginsel uit, dat men in de kerk des Heeren alleen moet zingen, wat ons voorgezongen was in Gods Woord. Men kan dat natuurlijk een benepen standpunt noemen, men kan dat een verkeerde schroomvalligheid heten. En inderdaad, hier is een eerbiedige schroom bij de Kerken der Reformatie op te merken, om niet te eniger tijd 's mensenwoord met Gods Woord gelijk te stellen.

Wie zou durven ontkennen, dat onze gereformeerde vaders beter dan de Lutherse en Engelse cultus het meest veilige spoor gekozen hebben? Daarom komt al dat strijden voor een gezangenbundeltje (bundel?) niet op uit de ader van de gereformeerde cultus, maar is van **vremde** stam, en dat zegt voor de kerken, die de dochteren van de kerken der reformatie dezer landen willen zijn, genoeg.

Tenslotte geef ik hier, wat prof. Geesink zegt in zijn ethiek deel I blz. 280-81:

Het grote beginsel van de Gereformeerde eredienst (cursivering van ons) is, dat hij overeenkomstig Gods instelling moet zijn, verbonden met de wetenschap, dat het **Kerklied** een maar al te geschikt voertuig voor de ketterij kon zijn, heeft er de Gereformeerde toe geleid slechts de psalmen en enige andere aan de Schrift ontleende liederen als kerklied te gebruiken.

En niet minder van betekenis is, wat prof. Geesink verder schrijft over het beroep op Ef. 5:19 (Col. 3:16) psalmen, en lofzangen, en geestelijke liederen als instantie tegen dit gebruik. Zulk een beroep, zegt hij, kan niet toegelaten worden.

Tegenover de opgewondenheid door overmatig wijngebruik, door de Apostel in vs. 18 bestraft, wordt hier gesteld de opgetogenheid door de Heilige Geest. Leidt de eerste tot luidruchtig getier, de laatste doet lofzangen aanheffen. Er is dus geen sprake van een handelen bij de publieke eredienst, maar wel in het gezellig verkeer, de mondelinge uitruiling van gedachten en gewaarwordingen, het openbaar handelen, dus in zijn hoogste uiting het geestelijk lied, de psalm, de hymne. Als instantie tegen het alleen psalmen zingen in de kerk geldt dit dus volstrekt niet.

Terecht zegt dan ook Ridderus in zijn: Apollos ofte de zedige verantwoorder van de lere Der Gereformeerde Kerken uit de Heilige Schrift tegen d' uitvluchten van allerlei partijen op onze plaats (R'dam 1670) „Paulus sprak hier niet van kerkgezangen, maar van het zingen in particuliere bijeenkomsten der gelovigen.”

Ik heb hier niets aan toe te voegen. Het zegt genoeg tegen d'uitvluchten van allerlei geschrijf. Ook in onze dagen, die niet van het Conservatisme van wijlen prof. Bouwman gediend zijn (Bazuin 9 Dec.).

Tot zover Prof. Van der Schuit. Als hij nu nog leefde zou hij evenals de andere mensen van de oude garde het opnemen voor de handhaving van het standpunt dat onze gereformeerde vaders ten aanzien van het uitsluitend zingen van de Psalmen Davids in de eredienst hebben ingenomen.

Zijn stem klinkt nog waarschuwend om het pad der vaders niet te verlaten. Zal er nog naar zulke stemmen geluisterd worden?

B.

Groet of zegen?

2.

De goedemorgen- of middagwens is iets van de laatste tijd en wordt voor de aanvang van de eredienst uitgesproken. Dus vóór het Votum en vóór de „aanvangszegen”.

Wanneer wij echter de rijke inhoud van het Votum, als God verheerlijkende belijdenis, en de heilige strekking van de zegengroet op ons laten inwerken, als voorbereiding tot de Dienst des Woords, dan geloven wij dat de persoonlijke groet van de predikant beter achterwege kan blijven.

Niet hij, maar de Heere roept Zijn gemeente te samen!

Het Votum.

Hiervoor wordt meestal de Trinitarische formule gebruikt, soms met een kleine aanvulling, „in de naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes” enz. Ook het „adjutorium”, een latijns woord voor hulp, uit Psalm 124:8, „onze hulp is in de naam des Heeren, Die hemel en aarde gemaakt heeft”, zie b.v. ook Ps. 121:2.

Deze formule was reeds voor de Reformatie in gebruik en is door Calvijn overgenomen. Bij deze Psalm tekent Calvijn aan: „dat de kerk het uitspreekt dat ze niet anders en veilig en in goede staat kan blijven, dan wanneer zij beschut wordt door de hand en bescherming Gods. Wat hij bedoelt is, de kinderen Gods op te wekken tot goede hope, opdat zij er niet aan twijfelen, dat hun leven onder de hoede Gods veilig is. Opdat de gelovigen, ontleidigd en gereinigd van alle valse vertrouwen, alleen van God hulpe ontvangen”. En van J.H. Donner lezen we bij Psalm 124: „Onze hulp is in den naam des Heeren”, enz., dat de kerk des N.T. sinds de dagen der apostelen die belijdenis uitspreekt met de woorden: „Ik geloof in God, den Vader den Almachtige, Schepper van hemel en aarde”.

En in dat „Vader” belijdt zij tegelijk den Zoon en den Heiligen Geest, als den Drieënigen God, in Wien haar ganse zaligheid is en op Wien haar vertrouwen voor tijd en eeuwigheid gevestigd is.

De formule uit Psalm 124:8 is door de Synode van Dordt 1574 verplicht gesteld voor de kerken.

Zo ligt het Votum schriftuurlijk en kerkhistorisch verankerd.

In het Votum belijdt de predikant of voorganger dat hij uit zichzelf onbekwaam (niet onbevoegd) is het Woord en de Sacramenten te bedienen, dan alleen onder de inwachting van 's Heeren hulp en bijstand. Onze vaders noemden het Votum een gebed. Dit geldt evenzeer de gemeente die Gods hulp zo zeer van node heeft om te mogen luisteren naar hetgeen de dienaar in Zijn naam doet verkondigen.

Hier komt een ernstige vraag tot ons: is dit ook ons gebed bij de aanvang van de Dienst des Woords?

En vanwege de heiligheid van de eredienst lijkt het ons volkomen overbodig, dat de predikant zijn persoonlijke groet er aan vooraf doet gaan, die zo gauw tot „ontstichting” leidt.

Naar aanleiding van het eerste stukje dat wij hierover schreven, vertelde mij iemand dat in een kleine gemeente waar hij vroeger toe behoorde, de predikant „wandele op de preekstoel” uitbundig z'n goeie morgenwensen uitte. De gemeente beantwoordde zijn groet eveneens met een hardop gesproken: ook goeie morgen dominee. Een oude man deed dit ook, de woorden langzaam uitsprekend, en kwam altijd met een gerekt do-mi-nee achteraan tot vermaak van de toehoorders..... Er wordt nog al eens geklaagd over de verminderde eerbied zowel voor dienaren des Woords als voor de Dienst des Woords, maar werken zulke onnodige, persoonlijke begroetingen hier niet aan mede? Ook al vindt dat plaats voor de aanvang van de Dienst des Woords.

„Aanvangszegen”

We plaatsten een enkele keer aanhalings-tekens omdat de gedachten hierover nogal verschillen. Sommigen spreken van zegengroet of groetzingen terwijl anderen de zegen ná het Votum niet als zodanig zien en spreken van een groet zonder meer, dit in tegenstelling met hetgeen onze vaders dienaangaande geleerd hebben.

In dit verband wijzen we b.v. op M. Henry die bij Rom 1:7 o.a. schrijft: „het heeft niet slechts de kracht van een goede wens, maar het gezag van een zegening”. Verder wijst hij op de bron van al deze zegeningen, van God onzen Vader en den Heere Jezus Christus. We laten nu eerst andere, meest latere, theologen aan het woord die er anders over denken.

Zij menen dat de zegen bij de aanvang van de eredienst, dus na het Votum, **niet meer is dan een groet** en onderscheiden moet worden van de slotzegen aan het einde van de dienst. In de Chr. Enc. van J.H. Kok, Kampen 1961, vinden we onder „zegengroet” aan het slot: „Met de zegengroet groet de dienaar de gemeente in de naam des Heeren. Omdat hij vaak verward wordt met de zegen verdient het aanbeveling **alleen van groet te spreken**. Het erbij behorend gebaar is dan ook niet hetzelfde als bij de zegen, maar een als teken

van groet opgeheven hand”.

Strikt genomen hoeft de gemeente dan ook niet meer de handen te vouwen en de ogen te sluiten. We mogen toch aannemen als Boaz zijn maaiers begroet met: De HEERE zij met ulieden, zij hun ogen niet gesloten hebben en de sikkels neergelegd hebben. (Ruth 2:3). Verder vraagt een groet om een wedergroet zoals de maaiers Boaz wedergroeten met: De HEERE zegene u.

Er zouden natuurlijk nog heel wat meer voorbeelden genoemd kunnen worden maar we moeten bedenken dat de zegengroet ambtelijk geschiedt in een samenkomen der gemeente des Heeren. Die zegen is permanent, zowel bij de aanvang, als bij de voortgang en het einde van de dienst.

In de „Liturgische Oriëntatie” van dr. H. Jonker lezen we: „Na het z.g.n. votum kennen wij in onze kerkdienst de groet. De groet is geen zegen, die komt aan het eind van de dienst. Er is slechts sprake van een groetenis bij een ontmoeting, in de vorm van een zegenwens. Men heeft lange tijd deze groet als een zegen beschouwd en daarom de beide handen onder het uitspreken uitgestrekt. Dit is een misverstand. Het zegengebaar komt aan het einde van de dienst”.

Meerdere theologen van de laatste tijd maken dus een tegenstelling tussen de aanvangsgroet en de slotzegen. Is dat echter wel juist?

Dr. Jonker noemt het een misverstand die een lange tijd geduurd heeft. We zouden kunnen vragen, hebben onze vaders hierin dan altijd gedwaald? En dwalen de dienaars, laten we gemakshalve maar zeggen, uit de rechterflank, hierin ook nog steeds?

Als we het laten aankomen op de woorden of de formulering is er juist geen tegenstelling tussen de „aanvangs-” en „slotzegen”.

Bij Paulus vinden we in zijn brieven juist een sterke overeenkomst tussen de aanvang en het slot van zijn brieven.

Voor de slotzegen wordt meestal gebruik gemaakt van de Aäronitische zegenbede uit Num. 6:24-26: „De Heere zegene u en behoeft u” enz. Dit laten we nu even rusten. Verder 't slot van Paulus brief aan de Korinthiërs (2 Kor. 13:13): „De genade des Heeren Jezus Christus en de liefde Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen, Amen.”

En nu konsekwent geredeneerd: staan deze woorden uit het slot van Paulus brief niet evengoed in het teken van een groet? De inhoud is toch vrijwel gelijk aan de aanhef van zijn brieven? Vergelijk b.v. Rom. 1:7, 1 Kor. 1:3, Gal. 1:3 en om niet meer te noemen Ef. 1:2, waaraan Paulus in vs. 3 nog toevoegt: „Gezegend zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening in den hemel met Christus”.

En als we dan verder als „aanvangszegen” daaraan toevoegen Openb. 1:4,5: „Genade en vrede zij u van Hem Die is, en Die was, en Die komen zal; en van de zeven Geesten Die voor Zijn troon zijn” enz., mogen we dan al deze teksten eenvoudigweg zien als een „groet zonder meer”?

En daar tegenover de formule uit 2 Cor. 13:13 wel als een (slot) zegen beschouwen? Is dit niet een vergaande inkonsekventie?

Zowel bij de aanvang als aan het einde van de eredienst spreekt de gevolmachtigde van Christus woorden van genade, vrede en barmhartigheid, en is dat geen zegen?

Door de aanvang van Paulus brieven en Openb. 1:4, 5 als slechts een groet te zien, en daarbij 2 Cor. 13:13 als een zegen, wordt een onschriftuurlijk onderscheid gemaakt.

Ds. F. Mul schrijft dienaangaande in de Reformatie van 17.3.79: „Wie wil stellen dat de formulering van 2 Kor. 13:13 toch duidelijk aangeeft niet een groet maar een zegen, omdat er sprake is van genade van Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van de Heilige Geest, die aan allen wordt geschonken, kan de z.g.n. tegenstelling op die manier ook niet rond krijgen. Want diezelfde woorden komen ook voor in de aanvangsgroet (zie b.v. Gal. 1:3 en vooral Openb. 1:4, 5). We willen maar zeggen dat het niet zo vanzelfsprekend is dat er een groot verschil zou zijn tussen de aanvangsgroet en de slotzegen”.

A.B.

Een nachtelijke overdenking

„Zelfs bij nacht onderwijzen mij mijne nieren”.

Ps. 16:7b.

Het overkomt mij nog al eens dat de slaap in de nacht verre van mij is. Gelukkig natuurlijk niet altijd. Want de slaap is een gave van God en niemand kan zonder slaap leven.

Als het over slapeloze nachten gaat en dan in betrekkelijke zin, zal ik niet de enige zijn die daar eens mee te tobben heeft.

Wanneer de slaap niet komen wil, dan komen er allerhande gedachten voor de geest. Het is niet raadzaam om alle gedachten die er dan uit het binnenste van de mens voortkomen, aan het papier toe te vertrouwen en daardoor publiek te maken voor een onbekend en ongekend gezelschap. Want je weet tenslotte maar nooit wie het leest.

De meeste gedachten zijn het vermelden niet waard en zijn alleen maar goed voor de prullebak. Hoewel, als ik het zo zeg, dan zeg ik het toch weer verkeerd. Want als er geen „goede gedachten” zijn, dan zijn het „verkeerde gedachten”, ijdele gedachten, zondige gedachten. En de HEERE verstaat zelfs van verre onze gedachten. En wie zou dan niet vrezen? Er moet een mens veel vergeven worden. Ik hoop dat mijn lezers dit van ganser harte zullen onderschrijven.

Het mag echter ook wel eens anders zijn. De gedachten die in bovenvermelde nacht hoofd en hart vervulden gingen over de vakantie. We leven op dit moment in de tijd dat een ieder met vakantie gaat. De kranten, de kerkbladen voorop, putten zich uit om het nodige en het nuttige van de vakantie de lezers onder de aandacht te brengen. Nu zal ik niet betwisten dat in deze gejaagde tijd vakantie niet eens nodig en nuttig kan zijn. Als men altijd weer in dezelfde fabriek moet staan en op hetzelfde kantoor moet zitten, of waar men dan ook altijd weer hetzelfde werk moet verrichten, kan het inderdaad nodig en goed wezen om er eens uit te gaan. Om voor een kortere tijd op adem te komen, om daarna weer gesterkt de arbeid voort te zetten.

Het mag intussen als een zegen worden opgemerkt als men werk heeft. Want de werkeloosheid gaat rond als een spook, en bedreigt niet weinigen, zo men er al niet door getroffen is. Doch dit alles terzake, het ging over het denken in die nacht.

Toen we aan de vakantie dachten, kwamen wij tot de konklusie dat vakantie houden een goede zaak kan zijn. Het is zelfs bijbels verantwoord. De Heere Jezus zeide eens tot Zijn discipelen: „Komt gijlieden in een woeste plaats hier alleen, en rust een weinig”. Marc. 6:31. Als Jezus er bij is, kan het nooit kwaad om eens een poosje in een woeste plaats alleen te zijn, en om dan wat te rusten. Doch hoe menigmaal gebeurt dit? Ik weet wel dat de Heere altijd bij Zijn volk is. „Want met Zijn Godheid, genade, majesteit en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons”. Heid. Cat. vr. 47. Doch zo wordt het niet altijd beleefd door diegenen die Hem in der waarheid kennen. Zij moeten het naar hun waarneming menigmaal zonder de Heere Jezus doen. En dan is het, eerlijk gezegd, een hachelijke onderneming om op stap te gaan.

Denkende dan over vakantie, kwam mij voor de aandacht wat er allemaal niet meege-nomen moet worden. En dan denk ik niet aan een auto, vrouw en eventuele kinderen en alles wat men tijdens zijn plaatselijke afwezigheid denkt in de vreemde nodig te hebben. Doch ik dacht aan andere dingen.

Ik moet meenemen:

- a. een arglistig hart
- b. en paar bedrieglijke ogen
- c. een paar verkeerde oren
- d. een bedorven mond
- e. een paar handen, die geen goed kunnen doen
- f. een paar benen die altijd de verkeerde kant op willen.

Als u dit alles op een rijtje ziet staan, is het geen verheven gezelschap waarmede ik op stap moet. Als ik alles optel kom ik bij een bedrieglijk mens uit, waarin geen goed woont en waar ook geen goed van te verwachten is. Misschien denkt deze of gene: Foei dominee, wat bent u pessimistisch. Wat u schrijft, is goed om mijn hele vakantie te bederven.

Ik zou zeggen, geliefde lezer, schort uw oordeel nog even op, want ik was nog niet uitgedacht.

Toen ik die verdorven mens voor mijn aangezicht zag staan, in de geest, werd ik wat verdrietig. Ik kon Paulus begrijpen die zeide: Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods. Het lichaam der zonde en des doods moest ook door hem altijd

worden meegedragen. Hij kon het nooit eens thuis laten. Ik dacht: Als ik thuis blijft, ontloop ik mij zelf ook niet. Want mijn bestaan vergezelt mij al mijn leven. Het hart is arglistig, ja dodelijk, wie zal het kennen? De ogen staan meestal naar de verkeerde kant gericht. Ik kan nu eenmaal niet met gesloten ogen door de wereld gaan. „Wat het oog niet ziet, het hart niet zeert”, zeiden de ouden wel eens. Maar de ogen zien zo veel, waardoor zondige gedachten in het hart worden opgeroepen. Ik dacht dat de dichter van Ps. 119 daar ook kennis van had toen hij zeide: „Wend, wend mijn oog van d'ijdelheden af, opdat ik mij niet van Uw paân moog keren. En wordt mijn vlees door het kwade licht verrast, Ai, laat het mij toch nimmer overheren” Ps. 119:19 (ber.). De oren, de deuren naar de straat, ik kan er geen ogenlik op aan. Zij vangen van alles en nog wat op. Door de oorpoort gaat zoveel naar binnen wat er allemaal niet hoort. En als het eenmaal binnen is, weet je het vaak er niet meer uit te krijgen.

En dan de mond. Hij gaat vaak open als hij beter dicht kon zijn. En het omgekeerde komt nog meer voor. Hoe weinig wordt bedacht: Pred. 5:1:

„Wees niet al te snel met uwen mond, en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor Gods aangezicht, want God is in de hemel en gij zijt op de aarde; daarom laat uwe woorden weinig zijn”. Hoe weinig wordt gehoord wat er staat in Ps. 45:2: „Mijn hart geeft een goede reden op; ik zeg mijn gedichten uit van een koning; mijn tong is een pen van een vaardige schrijver.”

De handen zouden altijd bereid moeten zijn tot goede handelingen. Doch hoe zelden is dit het geval en hoe menigmaal zijn de handelingen niet goed, doch enkel verkeerd.

En dan de benen? Zij zouden altijd op de rechte weg moeten gaan en nimmer op de brede moeten staan. Doch als ik mij zelf goed bekijk, dan klaagt „alles, alles” mij aan.

Ik dacht verder: Wat moet God nu toch met zo'n mens beginnen? Onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad? Onverbeterlijk in het bestaan. Ik werd bang om met vakantie te gaan.

En toen kregen mijn gedachten een wending. Ik werd teruggeleid naar het jaar 1944. Voor mij een onvergetelijk jaar, omdat ik toen ben aangenomen op het admittie examen. Ik ga daar niet over uitweiden. Want dan zou dit wel een boek worden. Ik moest toen een opstel maken over: „En hij droomde”. De geschiedenis van Jacob is daar mee verbonden. Wie de naam van Jacob hoort, denkt dadelijk aan zijn bedrieglijk bestaan. Althans zo vergaat het mij. De laatste regel van het opstel was, zo had God het mij ingegeven, „ik de HEERE, worde niet veranderd, en daarom zijt gij, o kinderen van Jacob, niet verteed”. Mal. 3:6. De HEERE liet mij toen zien, en dat mocht ik weer zien, dat Jacob zalig geworden is, niet omdat Jacob zo goed was, omdat hij beter dan Ezau was, doch omdat de HEERE hem eenzijdig had liefgehad en dat met een eeuwige liefde. Want de roeping en de verkiezing Gods zijn onberouwelijk. Daarom is Jakob zalig geworden. En daarom zijn zijn kinderen niet verteed. Daarom zal het geestelijke zaad van Jakob eenmaal zeker zalig worden. Al zijn zij dan nog zo bedrieglijk in hun bestaan, al moeten zij dan zichzelf duizendmaal en meer afkeuren en aanklagen, zij worden zeker zalig. Want de HEERE is en blijft van eeuwigheid tot eeuwigheid Dezelfde. Het is trouw al wat Hij ooit beval.....

Het staat op recht en waarheid pal. Als op onwrikbare steunpilaren. Hij is het. Die verlossing zond. Aan al Zijn volk. Hij zal 't verbond met hen in eeuwigheid bewaren”. Ps. 111:5 (ber.).

Ik had toen geen goede gedachten van mijzelf, maar kreeg een ogenblik goede gedachten van de Heere. En dat deed mij goed. Ik kan niet anders dan besluiten dat God goed is voor een slecht mens.

Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?

Ik dank God door Jezus Christus, onzen Heere. Hij heeft mij verlost en zal mij eens volkomen verlossen. Dat is aan God te danken. Die Zijn Zoon Jezus Christus tot een Heere gegeven heeft. Die ons van God geworden is wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en tot een volkomen verlossing. 1 Cor. 1:30. Was Hij er niet, het was voor elk mens gewis voor eeuwig verloren. Doch omdat Hij er is, is het voor een ieder die in

Hem gelooft voor eeuwig behouden. De zaligheid ligt niet vast in de zondaar, maar in de Zaligmaker van zondaren.

„Zo dan, ik zelf dien wel met het gemoed de wet Gods, maar met het vlees de wet der zonde”. Rom. 7:26.

Daar we altijd en overal dezelfde zijn, gelukkig dat dit ook van God geldt, hopen we t.z.t. D.V. toch met vakantie te gaan. Een weinig rust, zal ons, naar we hopen, goed doen. Doch ik verheug mij met beving. Bidt voor ons, gelijk wij het ook voor u hopen te doen.

Dit was een nachtelijke overdenking. „Zelfs bij nacht onderwijzen mij mijne nieren”. Zo zijn we in slaap gevallen. Het werd nog een goede nachtrust.

Wie het vatten kan, die vatte het!

Ds. Van der Ent.
Dit artikel van Ds. Van der Ent is overgenomen uit de Geref. Kerkbode voor Dordrecht-centrum van 1 juli 1982. Het heeft onze lezers ook wel wat te zeggen. B.

Persbericht

In de afgelopen periode werden ondergetekenden, predikanten van verschillende kerkgenootschappen in de provincie Zeeland, geconfronteerd met een aantal problemen in de geestelijke gezondheidszorg en dan vooral op het gebied van de verstandelijke gehandicapten.

Zoals overal, zien we ook in deze sector van onze samenleving verschuivingen optreden in de normen.

Normen, die volgens ons, gezien in het licht van de Heilige Schrift de grens van het toelaatbare overschreden hebben.

Een zeer vrije omgang tussen jongens en meisjes, mannen en vrouwen, in de inrichtingen, wordt niet alleen toegestaan maar ook gepropageerd. U begrijpt wellicht, dat hierdoor de ouders van deze kinderen die willen leven in overeenstemming met hetgeen de Heere geboden heeft, in een geweldig gewetensconflict kwamen. Hierdoor kwamen wij in aanraking met deze problemen, met de vraag ouders te begeleiden en een gesprek aan te gaan met het bestuur (besturen) van deze inrichting(en). Een werkgroep werd gevormd en een hoeveelheid materiaal verzameld. Wij hebben echter de stellige indruk, dat wij niet de enige zijn, die met deze problemen te maken hebben. Daarom willen wij een dringende oproep doen, om te komen tot een bundeling van wat er door anderen wellicht ook al is gedaan. Gezamenlijk hopen wij dan eventueel over te gaan tot het uitgeven van een soort handleiding die kan dienen voor diegenen in de geref. gezindte die hier mee te maken hebben. Wellicht is het mogelijk inzage te krijgen in gevoerde correspondentie e.d.

Dat alles zeer vertrouwelijk behandeld zal worden, mag als bekend worden verondersteld.

Graag zouden wij reacties van u tegemoet willen zien, liefst in verband met de vacaties, schriftelijk en zo mogelijk voor 15 augustus.

Bijvoorbaat willen we u nu reeds danken voor uw medewerking in deze.

Met broederlijke groet,
Ds. A. Bac (Ger.Gem), Dirk Bavolaan 10,
2411 TX Bodegraven.

Ds. A. Schaap (Ned.Herv.), Markt 12,
4341 EP Arnhem

Ds. M. v.d. Sluis (Chr.Ger.), Kerkweg 1a,
4321 AB Kerkwerpe

Voor de jeugd

Het Zonnekind 38.

„En het geschiedde als zij hem zagen, zo namen zij dertig metgezellen, die bij hem zonden zijn. Simson dan zeide tot hen: Ik zal nu ulieden een raadsel geven; indien gij mij dat in de zeven dagen dezer bruiloft wel zult verklaren en uitvinden, zo zal ik ulieden geven dertig fijne lijnwaadskleden en dertig wisselklederen. En indien gij het mij niet zult kunnen verklaren, zo zult gijlieden mij geven dertig fijne lijnwaadsklederen en dertig wisselklederen.”

Richt. 14:11-13a.

Elburg

28 juli D.V.

ZENDINGSdag

In de Geref. kerk, Vrijheidsstraat 2,
uitgaande van de Chr. Geref. kerk

AANVANG 10.30 UUR

Opening:

Ds. G. Hamstra.

Spreekers:

Ds. A. van Heteren van Werkendam.

Pauze tot 2 uur.

Ds. H. C. v.d. Ent van Dordrecht-centrum.
De heer J.D. Heikamp van Nieuw-Leusden
voor de Spaanse Evangelische Zending.

Sluiting:

Ds. A. v.d. Weerd van Urk.

Toen Simson op de bruiloft verscheen, zagen zij hem. Zo wordt het in vers 11 verhaald. Er is een griekse vertaling die het aldus weergeeft: „Daar zij hem nu vreesden”. Al zegt de kanttkening van de St. Vert, het niet met zoveel woorden, ze is toch wel dezelfde gedachte toegedaan. Want er staat in de Kantt. dat zij met, achterdocht vervuld waren. Dat wil zoveel zeggen, als dat zij het niet helemaal vertrouwden. Want Simson mag een mens zijn van gelijke beweging gelijk alle anderen, hij was bepaald geen min persoontje. Doch iemand die er wezen mocht. Zijn verschijning boezemde ontzag in. Al kenden zij hem niet, dit zagen zij wel in hem, dat hij wist wat hij wilde. Hij was geen man om mee te spotten. Je kon beter met hem eten dan vechten.

Zij namen dertig metgezellen die bij hem zouden zijn. Deze dertig jongens moesten dienen als bruidsjonkers. Zo was het in die dagen de gewoonte. Het was een heel gezelschap. Hun taak bestond in het op gang houden van de bruiloft. Want men was gewoon om de bruiloft zeven dagen lang te vieren. En dan moet de tijd ook worden doorgebracht.

Deze dertig jonge mannen werden hem als de bruidegom toegevoegd uit oorzaak van eer die men hem wilde doen toekomen. Doch ik geloof ook dat er een zekere veiligheid in gezocht werd. Want als het waar is dat de filistijnen vreesden bij het zien van Simson, dan zullen ze deze dertig jonge mannen gelijk een oogje in het zeil hebben laten houden. Je kon tenslotte maar nooit weten. Zij waren filistijnen en hij was een Israëliet. Zij leefden niet in een verhouding van vriendschap, doch van vijandschap. En Simson had al eens eerder gelegenheid gezocht, om met hen in contact te komen, zie vs. 4. De eer die men Simson toebacht door die dertig jonge mannen, was dus op z'n minst verdacht. En de veiligheid, die men er in voor zichzelf zocht, is niet twijfelachtig.

We kunnen hier ook uit leren, dat de kinderen der wereld vaak voorzichtiger zijn dan de kinderen des lichts. Jongens en meisjes en allen die dit leest, neemt ook dit ter harte. Want de wereld neemt het zekere voor het onzekere. Terwijl de kinderen des lichts, dat zijn de kinderen van God, vaak argeloos daarheen gaan. Als de Heere over hen niet waakte, dan zouden zij nooit de wereld overwinnen. Wel zou de wereld de kinderen Gods overwinnen.

Ieder die door genade een kind van God mag zijn, zal dit moeten onderschrijven en zich menigmaal moeten schamen, als hij ziet dat de wereld veel meer op haar hoede is, dan hij. Als het van een kind van God in de wereld af moest hangen, dan was het gewis verloren. Doch gelukkig dat het niet van de kinderen Gods afhangt, doch van de God van de kinderen. Hij staat voor Zijn volk in. Ook al zijn zij afgedwaald, al zijn zij nog zover van huis. De Heere laat Zijn volk en werk nooit in de steek. En door onbegrijpelijke wegen voert Hij toch altijd Zijn raad uit.

Die jongelingen moesten dus mede de bruiloft op gang houden. En hoe er dat naar toe gegaan is, is niet moeilijk te raden. Ze hebben geen stukken uit de bijbel gelezen. Psalmen hebben ze evenmin gezongen. Misschien zegt een handigerd: „die waren er toen nog niet”. Het zij zo! Maar jullie begrijpen wel wat ik bedoel. Want het vat geeft tenslotte uit wat het in heeft. En dat was bij die dertig jonge mannen niet veel. Het waren lege vaten. En dan zeker in geestelijk

opzicht. Van de God van Israël wisten zij weinig of niets. Hij werd zeker niet hoger geschat dat hun afgod Dagon. Van de dienst des HEEREN hadden zij ook al geen verstand. Het waren heidenen. Wat wil je. Lege vaten bommen het hardst. Dat is ook een gezegde. Ik geloof dat het hier op z'n plaats is. Hoe zullen ze al die dagen hebben gevuld? IJdelheid der ijdelheden, het was al ijdelheid. We gaan ons verder maar niet vermoeien met het maken van allerhande gissingen. Een ieder vrage zichzelf af, hoe hij/zij zijn tijd vult. Want een ieder moet van zijn eigen werk Gode rekenschap geven. dat die heidenen daar niet aan dachten, was hun zaak. Zij wisten uiteindelijk niet beter. Doch als wij daar niet aan denken, is het des te erger. Want wij weten zoveel beter. Bedenkt daarom dat we eens van elk ijdel woord Gode rekenschap hebben af te leggen.

Het zou dan wel eens kunnen dat er heel wat zich noemende christenen zijn, die leven beneden het niveau van de heidenen.

Op zo'n bruiloft was het de gewoonte dat men elander raadsele op gaf. Dat zijn ingewikkelde spreken waar men door nadenken de betekenis van moet zien te vinden.

Als heidenen raadsele opgaven dan zijn dit natuurlijk heidense raadsele geweest. Ieder spreekt ook ten deze weer zijn eigen taal. De ouders van Simson zullen het moe geworden zijn. Er zijn schriftverklaarders die menen dat ze tijdens die heidense bruiloft maar in stilte zijn vertrokken. Men leidt dit af uit het tweede deel van het negentiende vers waar staat dat Simson zijn toorn ontstak en dat hij ging naar het huis van zijn vader. Die moet dan al thuis geweest zijn. Het lijkt mij niet onmogelijk. Ik kan het mij zelfs heel goed voorstellen. We hebben daar de vorige keer al

iets van gezegd. Hier komt het weer ter sprake. Iemand die de Heere vreest kan in de wereld zijn vermaak niet vinden.

Simson kon moeilijk weg. We hebben gezegd dat hij uit oorzaak van die vrouw, die bevallig was in zijn ogen, veel voor lief heeft genomen. Hij heeft, zo zou je het ook kunnen zeggen, tijdelijk over zijn geweten heen geleefd. Maar dat kun je niet altijd doen. Het gaat op zijn tijd toch weer spreken. Heel hard zelfs. En dan kan het iemand die tijdelijk zich aan de dingen dezer wereld heeft overgegeven, op de duur wel eens erg benauwd worden.

Zo stel ik mij dat ook bij Simson voor. Toen hij de ene onzin na de andere vernemen moest, begonnen zijn gedachten te werken en kwam het voor zijn geest wat er op de weg naar Timnath gebeurd was. Dat verhaal van die leeuw met die bijen. De eerste keer was hij wonderlijk gered. Dat was niet te ontkennen. Dit was van de Heere geschied. Want een mens is tegen een leeuw niet opgewassen. De tweede keer was zijn ervaring niet minder wonderlijk. Want toen had hij op die plaats des onheils, waar hij met de dood bedreigd was, een zwerm bijen ontmoet en was hem honing verstrekt geworden, door dezelfde God. Die hem eerder zo wonderlijk had gered.

Deze gedachten draaiden allemaal door zijn hoofd, terwijl die dertig jonge mannen de ene kolder na de andere naar voren brachten.

We kunnen uit dit alles opmerken dat een mens een wonderlijk wezen is. Mogelijk moeten jullie dat ten opzichte van jezelf ook wel zeggen. Je kunt midden in de wereld zitten. Mogelijk eerst zelfs nog mee doen. Je kunt in de omstandigheden waarin je

verkeert, moeilijk anders. Terwijl er toch door alles heen andere gedachten je hart gaan vervullen. Je denkt aan een preek die je gehoord hebt en die je aan gaat klagen. Je denkt aan een gezegde van je vader of moeder of een vriend of wie ook, waardoor je tot de orde wordt geroepen. Het kan ook een gebeurtenis in je leven zijn, waardoor je te midden van alle ijdelheden in het leven, er bij bepaald wordt dat er toch een God is waar jij, uitgerekend jij mee in rekening staat.

Zo stel ik mij voor dat het ook bij Simson gegaan is. Want hij zeide: „Ik zal nu ulieden een raadsel te raden geven”. Met andere woorden: Houden jullie nu je mond eens. Nu is het mijn beurt. Ik zal nu ulieden eens een raadsel te raden geven.

Degen die het raadt krijgt een hoge prijs. Want als zij het zouden raden, dan zouden zij van hem allemaal een fijn lijnwaad ontvangen en een wisselkleed. Dat is een stel onder- en bovenkieren. Zouden zij het in de zeven dagen van het feest niet kunnen raden dan moesten zij Simson dertig fijne lijnwaadklederen en dertig wisselklederen geven.

Ze luisteren allemaal naar het voorstel van Simson. Het kwam hen aantrekkelijk voor. Er was wat aan te verdienen. Een hoge prijs konden zij winnen. En wie wil dat niet? *We zijn nieuwsgierig naar het verdere verloop.* Doch dat laten we nog even rusten tot de volgende keer.

Als jullie inmiddels vakantie hebben, wensen we jullie een goede vakantie toe. Denk vast maar eens over het raadsel van Simson. Het is de moeite waard.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

ALLE BEGRIP TE BOVEN (98)

22. Behouden ingezameld (3).

Hij schreef dat voorjaar z'n laatste brieven aan Pulverbach, hun zeggend: „Denk er alleen aan, mijn geliefde vrienden, dat op de eenheid des Geestes en de band des vredes nauw gelet moet worden en let wel op uw weg, want we hebben velen gezien, die naar het leek alles waren wat maar in de ogen van de mens gewenst kon worden, maar toen de Koning kwam om de gasten te overzien zei Hij: „Hoe zijt gij hier ingekomen, geen bruiloftskleed aanhebbende?” „Niets dan een ernstige beproeving zal dit aan het licht brengen”, en verder (in zijn laatste brief): „Nu is mijn verlangen en bede, dat niemand van u tekort zal komen en dat satan u niet in deze gevaarlijke plaats zal verleiden, en denk eraan, dat als de Heere u eerlijk gemaakt heeft, dat u goede aandacht aan Zijn Woord schenkt: „Hij die oren heeft, hore wat de Geest tot de gemeenten zegt: Die overwint, Ik zal hem geven te eten van het manna dat verborgen is en Ik zal hem geven een witte keursteen en op de keursteen een nieuwe naam geschreven, welke niemand kent dan die hem ontvangt.” Dit is „het geheim van de Heere”, hetwelk niemand kent dan die de Heere vrezen. Dit is Christus, het ware Brood, en daar is geen eeuwig leven zonder Hem. „Hij die dit Brood eet zal nooit sterven”, „Smaakt en ziet dat de Heere goed is; welgelukzalig is de man die op Hem vertrouwt!” David hoorde velen die zeiden: „Wie zal ons het goede doen zien?, maar hij antwoordt met wat ik u allen wil aanbevelen: „Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o Heere!” want dit is het wat meer vreugde in onze harten geeft dan alle uitwendige voorspoed van de wereld en hiermee kunnen we nederliggen en slapen in vrede (Psalm 4:6-8).

De uwe in de Heere met grote liefde, J.B.”

Mr. Bourne preekte voor het laatst op de 14e mei gedurende ongeveer twintig minuten over deze woorden: „Wees mij genadig, o God! naar Uwe goedertierenheid” en hij beschreef zes soorten van genade, die hem al zijn dagen gevolgd waren: voorkomende genade, beschermende genade, verlossende genade, vergevende genade, vernieuwende genade en bekronende tedere genade.

Op 17 mei schreef hij zijn laatste brief (aan zijn zoon Alfred) en zei: „Ik ga nu hard achteruit en ben veel bezig met het zoeken van de Heere, dat Hij mij nabij moge zijn in deze valleien van de schaduw des doods. Niets kan de angsten wegnemen behalve de gezegende tegenwoordigheid, die sterk is als de dood. O, hoe zoet is het om deze uitspraak te horen: „Want Gij, Heere, zijt mijn toevlucht, de Allerhoogste hebt gij gesteld tot uw vertrek, U zal geen kwaad wedervaren”. Ik ben deze morgen niet beter, maar zoetelijk ondersteund met een vernederende hoop: „De Heere is mijn hulp”.”

Verschillende leden van zijn gemeente bezochten hem elke dag en schreven de aangename dingen die hij zei op: „Zijn hart liep als het ware over van de liefde Gods, zonder een wolk; de kracht en zalving waarmee hij sprak en de hemelse blijdschap die zichtbaar was voor degenen die hem zagen, is niet uit te drukken.” Twee vrienden uit Pulverbach kwamen over om hem te zien en schreven een kort verslag over het bezoek en dit was de tijd dat Maria Carswell, de vrouw van de mijnwerker, de

reis ook maakte, terwijl ze het grootste gedeelte van de weg liep! Bernard Gilpin en zijn zuster Matilda kwamen ook van Londen en Bernard schrijft in zijn dagboek:

„We verlieten Londen om 6.15 uur 's morgens en kwamen voor een laat ontbijt in Sutton Coldfield aan. We werden spoedig bij onze dierbare stervende vriend Mr. Bourne binnengebracht. O, wat een hemels gezicht! Was ooit een sterfbed heerlijker! Hij wist niet hoe hij zijn gevoelens moest uiten over de onuitspreklijke liefde en heerlijkheid noch van zijn zelfvernederend gevoel van de uitnemende verlossing door Christus! Hij liet ons gedurig roepen op die dag en sprak dan voor een paar minuten. Zijn verstand behield al zijn natuurlijke vastheid en zelfs zijn soepelheid. Toch is de heiligheid van zijn blijdschap zeer opmerkelijk. Ik kon zien dat hij op de vleugelen van engelen boven al zijn zorgen verheven was; zelfs de zorgen van Gods Zion was door Christus Zelf van zijn schouders genomen en op Zichzelf genomen. Daarom durfde ik hem niet om raad te vragen hoe wij het hier in Sutton zonder hem moesten stellen. Ik zei alleen: „Het bestuur zal zijn op de schouder van Christus”. Hij zei: „Zo is het. Zo heb ik het bevonden. Ik heb niets tot hen te zeggen dan dat ik allen liefheb en dat de waarheden die ik hun gepredikt heb genoeg zijn om bij te leven, ja ook zelfs om bij te sterven! Dat zijn ze!”

Mr. Bourne stierf op de avond van zondag 11 juni 1854, toen zijn verpleegster, die met zijn oudste dochter bij hem zat, plotseling uitriep: „Kijk, hoe hij glimlacht!” en terwijl zij beiden keken, getroffen door de opmerkelijke uitdrukking van welkom op zijn gelaat, hield hij op met adem te halen en ging hij heen, zonder strijd, in het twee en tachtigste jaar van zijn leven.

De dag voordat hij te bed kwam gaf hij de volgende aanwijzingen, naar Jozua 21:4, 5, om op zijn grafsteen te bijtelen, terwijl hij die aanstreep in zijn Bijbel: „Er viel niet een woord van al de goede woorden, die de Heere gesproken had; het kwam allemaal”.

De grafsteen van Mr. Bourne, een liggende, is een van de weinige, die nog bewaard zijn in hun oorspronkelijke staat op het kerkhof van parochiekerk van Sutton Coldfield, vlakbij die van Mr. Watkin Maddy.

Bernard schreef in zijn dagboek: „Ik kan niet nalaten om te getuigen wat ik geloof, dat hij een bijzonder instrument van God voor mij geweest is. Waarlijk, de Heere opende mijn ogen om de waarheid te zien en mijn hart om lief te hebben door het onderwijs van Mr. Bourne, in brieven, gesprekken en prediking. Het is ongeveer twintig jaar geleden, dat ik voor het eerst kennis met hem maakte en mijn gevoelens zijn nooit veranderd noch mijn vaste overtuiging, dat ik in hem (een zondaar van gelijke beweging als ik) het beeld van Christus op aarde gezien heb, de nieuwe mens, geschapen in Christus, levend door de kracht van God”.

Jane Gilpin schreef (vele jaren later) over de bezoeken van Mr. Bourne te Pulverbach: „Zo was het dat het woord als een dauw van de Heere viel in de harten van velen en zo'n beslag op hen legde, dat sommigen die nog in leven zijn hun eerste ontwaken van die tijd dateren, terwijl velen die nu in het stof des doods slapen tot het einde getuigenis gegeven hebben van hun dankbaarheid jegens God dat Hij hen onder die bediening geroepen heeft”.